

In končno še nekaj! Ko bi nam tudi radi nedostajanja sposobnih moči vse izpodletelo, ko bi naše mlade sile ne dosegle zaželenega smotra, ko bi ostali naši nasprotniki zmagovalci na vseh črtah, dosegli smo vendar mnogo, prav mnogo. Pred vsem smo spoznali svoje sile, spoznali svoje pomote, ki se dajo prihodnjic popraviti. Ostalo nam bode mnogo pripadnikov, ki se bodo na nas še ožje oklenili. Pripravili smo si bojišče in smo si ga dobro ogledali. Ako vsak svoje dolžnosti izpolni, se pa tega ni bati, da bi propali. In še ena zavest nam ostaja: v drugih deželah bodo učitelji srečnejši. Pokazali smo svojim stanovskim bratom, da je slovenski učitelj političsko zrel. Ne bode se jim sramovati svojih maloštevilnih soboriteljev človečanstva. Spoznali nas bodo tudi nasprotniki. Spoznali bodo z grozo, da vstajamo, da naše „bockpececie“ ni več prazen fantom, ampak da se bliža resničnosti, dejstvu.

In tako sem svoja uvaževanja končal. Niso brez pomankljivosti, pa so tudi prva, so originalna. Kdor bode za mano posegel na to temo, bode popolnil to, kar sem jaz pustil popolnitvi. Navdaja me pa že danes srečna zavest, da se učiteljstvo ujema z mojimi idejami, če ne povsod, vsaj tuintam. Pisal nisem zastonj, obrnil sem se do dovezetne zadruge in izpoznal sem, da slovensko učiteljstvo ni zaostalo za učiteljstvom drugih narodov. Le ena misel mi ne da miru: Kakšen bode končni uspeh našega truda? Dragi tovariši, mile tovarišice, skrbite za srečni konec! Ne zdvajajte, ne opešajte, delajte, upajte, napredujte! Obračam se še enkrat do vas, ki ste z mano istega mišljenja: zedinimo se v skupnem delu! Vsi ene misli, v vsa srca iste cilje! Kdor bi dvomil, po kateri poti naj hodi, naj premisli sledeče: ali je naš stan za ljudstvo blagoslov, ali je šolstvo za naš narod pogubno. Če je poslednje resnično, o, potem zdvajajte nad svojim življenjem, preklinjajte svojo usodo in pretrgajte vse vezi, ki vas vežejo na stan, kateri narod usmrča!! Ako ste pa z mano vred prepričani, da je narodno šolstvo edina sreča za naše zatirano ljudstvo, potem pa ste dolžni delati za napredek našega šolstva, za razvoj našega stanu, potem ne smete lenariti tamkaj, kjer se zlato klasje pripogiblje prezrelo k tlom!!! Delajmo, začetek je težak, na goro se spne naš voz težavno, v dol bo šel sam. — In vi, grobokopi, kaj pa vi? Klerikalen list na Štajerskem je pred nekaj leti imenoval Slovence na Kranjskem narod morilcev. Ravno tisti klerikalci pa zadržujejo ljudstvo v razvoju iz sebičnih namenov. Kakšni stranki torej služite? Ali se ne sramujete? O, vi farizeji, ki padate po svojih tovariših vsled sebičnih namenov, ako nas ne marate podpirati, nas pa vsaj ne zadržujte v delu. Verujte, da nas je vzpodbudila na delo zavest, da je mnogo slajše, darovati pravični stvari svoje vse, kakor se solnčiti v tujih službah v svetlobi, ki izhaja iz nepoštenega vira. Opustite svoje nehvaležno stališče. Saj vam vere v naših vrstah neče nihče vzeti. Pridružite se pred velikim našim delom nam, ki hitimo nasproti eni sami veliki luči, ki bode svetila bogato, če nam ne, našim potomcem. Ne sebično služiti lastnemu „jaz“, na delo za splošno srečo vsega naroda, na delo, ker žetev je velika, delavcev pa še vedno premalo. Dninarjev je dosti, pravih, plemenitih delavcev, ki bi poznali blagoslov dela, takšnih pa je — premalo. Vedite, da bomo želi na vsak način, tudi brez vas, samo večno žal onega žita, katero bode padlo onim v roke, ki

niso nikdar sejali, nikdar delali, vselej le izkoriščali naš trud!

Značilna izvolitev.

Meseca mal. travna t. l. se je vršila volitev deželnega poslanca v okraju Trutnovu na Češkem. Stala sta si nasproti dva kandidata, učitelj Josef Kasper iz Jungbucha, katerega so Schönererijanci proglasili svojim kandidatom, in nemške-napredne stranke kandidat Emil Fiedler, jako ugleden in vsestransko spoštovan posestnik. Izvoljen je bil z lepo večino glasov učitelj Josef Kasper. Seveda je zavladovalo v Schönererijanskem taboru veliko veselje zaradi tako sijajne zmage, a še večja žalost pa je napolnila vrste narodne-napredne stranke, ker je podlegel njen kandidat, kateri je bil pri volitvi l. 1887 izvoljen enoglasno poslaneom ter je v vsem okraju jako priljubljen in zaslužen mož, posebno ker je mnogo, mnogo koristnega storil za povzdigo kmetijstva. Schönererijansko veselje se je pa le prehitro razkadilo, zakaj novoizvoljeni poslanec učitelj J. Kasper ni pristopil k tej stranki. In sedaj so se šele oči odprle obema strankama, zakaj je zmagal učitelj. Novo izvoljeni poslanec ni nastopil kot kandidat iz sovraštva proti nemški-napredni stranki in ne na podlagi Schönererijanskega programa, temveč kot samostojni učiteljski kandidat in kot tak tudi prodr. Kot dokaz naj služijo sledeči momenti. Odbor okraj. učiteljskega društva v Trutnovu je izdal dne 20. sušča t. l. na vse učitelje tega okraja okrožnico, v kateri se posebno poudarja, da je učiteljski kandidat za izpraznjeno poslansko mesto Josef Kasper in da je dolžnost vsakega učitelja z vsemi zakonito dovoljenimi sredstvi delovati za tega kandidata. Okrožnica je imela jako povoljen uspeh, in učiteljstvo se je zavzelo z vso vnemo za svojega kandidata, in učiteljski ugled in nastop je zmagal. Že pri volitvi volilnih mož je prodrlo 10 učiteljev za volilne može in tudi ostali volilni možje so po večini sledili svojim voditeljem-učiteljem.

Zakaj navajamo to izvolitev? Razlogov ni treba posebno iskati. Učitelj stopa na dan kot samostojna, prava narodna stranka, učiteljstvo zadobiva v narodu ugled in sicer oni trdni ugled, katerega zasluži zavoljo svojega nesebičnega narodnega delovanja. Pač je še nekaj krajev, a tudi tu že „zora puca“, kjer je še učitelj nekako v ozadju zaradi nečuvnega podpihovanja božjih (?) namestnikov, ki s prav zglednim ravnanjem skrbe za svoje polne mošnjčke ter zidajo s krvavo pridobljenimi žulji svojih ovčic rimskim katedralom slične cerkve. Seveda se to godi v krajih, kjer imajo pretežno večino še analfabeti, a tudi tu se že žari. Tudi slovenski narod je pričel ceniti svojega učitelja, in njega ugled dandanes že daleč nadkriljuje pred nekaj leti toliko hvalisani ugled klerikalnega egoizma, to je pokazala ona usodepolna bitka kranjskega Sedana, kjer je učiteljstvo nastopilo kompaktno na čelu izobraženih, trdnih in samostojnih kmetovalcev. Navajamo to izvolitev tudi radi tega, ker tudi nam najbližja prihodnost prinese volitve v deželni, mogoče tudi v državni zbor. In tedaj bomo i mi slovenski učitelji vzeli „mokre gobe“ ter izbrisali iz table deželnih poslancev vse one, ki se ogrevajo za enorazrednice, ki stavijo „pretirane zahteve“ do svojih volilcev, da bi jih opetovano volili, ki so hoteli slepo sprejeti po vladi predlagani načrt dežel. kulturnega sveta, ki „farbajo“ svet s tem, da so

v tem ali onem taboru, a izven tabora pa delajo ravno nasprotno. Pretipali bomo živčevje tudi onim poslancem, ki so ravno z učiteljsko pomočjo prišli do lepih dijet, a v zahvalo za to pogoltnili dano besedo, da bodo znali, da se mora poslanec tako ravnati, kakor zahtevajo oni, ki mu pripravijo ležišče, a ne tako, kakor veleva njegova osebnost. In prepričani naj bodo, da bodo izginili vsi taki poslanci, katere bode združeno učiteljstvo vzelo na piko, s političnega površja.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. († Henrik Petras.) Dne 11. vel. travna t. l. je umrl v Ljubljani pri svojih starših učitelj Henrik Petras, ko mu je bilo komaj 23 let.

Rojen je bil namreč dne 12. malega travna 1877. v Ljubljani, kjer je dovršil ljudsko šolo in I. in II. gimnazijski razred. III. in IV. gimnazijski razred je dovršil v Šent Pavlu na Koroškem. Meseca mal. srpana 1896. je napravil zrelostni izpit na ljubljanskem učiteljskem ter je potem prevzel službo suplenta na I. mestni petrazredni ljudski šoli v Ljubljani. Bil je že takrat slabotnega zdravja. Njegovo bolezen je pospeševala velika gorečnost in idealna navdušenost, s katero je opravljal težko svojo službo. Mestni šolski svet ljubljanski mu je dal večmesečni dopust, da si je okrepil pri svojem stricu župniku v Vrhpolju pri Vipavi zrahljano zdravje. Okrepčan se je vrnil zopet na svoje mesto v Ljubljano ter je prebil l. 1898. izpit učne usposobljenosti pred ljubljansko izpraševalno komisijo. Meseca vinotoka 1899. je bil imenovan definitivnim učiteljem-voditeljem na enorazrednici v Ljubnem. Napadla ga je neozdravljiva bolezen — jetika. Meseca prosinca 1900 je zbolel tako opasno, da je moral opustiti učiteljstvo. Preselil se je k svojim staršem, kjer je izdihnil plemenito svojo dušo . . .

Pokojni Henrik Petras je bil učitelj v polnem pomenu te besede: za svoj stan navdušen, v izvrševanju svojih stanovskih dolžnosti do skrajnosti natančen, z učenci ljubeznivostrog, za našo učiteljsko stvar ves zavzet. V njegovem slabotnem telesu je dozorevala moška volja. Železna vztrajnost je jačila slabe sile njegovega gasnečega življenja. Bil je Henrik Petras učitelj, ki je bil pozvan, da širi med ljudstvom naš ugled, da pridobiva našemu stanu med preprostim narodom ono veljavo, ki jo zasluži. Zatorej mi je tolikanj bolj žal, da ga je nagla smrt tako zgodaj vzela nam, ki smo mu bili odkritosrčni prijatelji.

Mati mu je svetovala na smrtni postelji, da bo moral pustiti zavoljo slabotnega zdravja svoj sedanji stan. Ali Henrik je dejal, da tega ne bo nikdar storil.

Čuti! je, da je pozvan za učitelja.

Z mirnim vedenjem si je vzgajal nehotoma prijatelje in spoštovalce. S poukom v petju, kateremu je posvetil po več ur na dan, je blažil Ljubničane. Zagotovil si je v dobi kratkega svojega učiteljstva trajen spomin pri vseh onih, med katerimi in za katere je deloval.

„Kdaj bomo zopet zapeli?“ je vprašal prijatelja, ki ga je obiskal med boleznijo.

No, on ni več zapel, zapeli so mu drugi nagrobno.

Bilo je nekaj trenutkov pred smrtjo. Zdravnik je odšel, a Henrik je bil uzlovoljen: „Kaj vendar hočete od

mene, saj mi ni nič!“ A kmalu je poklical mater: „Mama, naj Vas še enkrat objamem!“ In objel je mater in umrl . . .

Lep je bil njegov pogrebni izprevod. Gg. nadzornika Levca in Žumer in mnogo ljubljanskih učiteljev in učiteljic ga je spremlilo k sv. Krištofu. Učiteljskiki so mu zapeli pred hišo in ob odprtem grobu poslednje slovo.

Dali so mu vence in častno zadnje spremstvo. Te vrstice pa naj ohranijo dobremu tovarišu, ljubeznivemu družabniku, ljubečemu sinu in vrlému učitelju neminljiv spomin.

E. Gangl.

Iz Vipave. († Fran Mercina.) V nedeljo dne 20. vel. travna ob 4. uri popoldne smo izročili materi zemlji — zemeljske ostanke vzor-moža, učitelja in posestnika g. Frana Mercine na Gočah.

Pred malo dnevi je bil še med nami vesel, priazen in ljubezniv, kakor vselej — a sedaj počiva v hladnem grobu in sniva svoj večni sen. V najlepših letih moške dobe še, nepričakovano hitro mu je zatisnil smrtni angel dne 18. vel. travna ob 1/21 uri popoldne za večno oči. Kar je bilo v človeški moči, da bi se nenadomestljivega Frana rešilo, se je zgodilo; toda bolezen, katera ga je obiskala, je bila nenavadna in neizprosna — on je moral umreti.

Pokojni Fran se je rodil na Gočah dne 6. velikega srpana 1845. leta, kjer mu je njegov oče učiteljeval, orglaril in mežnaril. Šolal se je v Gorici, kjer je kot 18letni mladenič dne 13. kimavca 1862. l. dobil prav dobro izpričevalo na učiteljski pripravniški c. kr. normalne glavne šole, da sme učiteljevati pri kaki prvnski šoli.

Dne 3. listopada 1862. nastopi službo „brezplačnega provizoričnega podučitelja“ na tedanji glavni šoli v Vipavi, katero službo je opravljal eno leto. Tedanji vipavski dekan in okrožni šol. ogleda Jurij Grabrijan, mož blagega spomina, mu je dajal čez čas, ko ga je izpoznal, da je v šoli prav dobro uporabljen, brezplačno košilo; za zajutrak je vstal, za večerjo je šel spat.*)

Dne 19. listopada 1863. dobi nepričakovano potom imenovanega šol. ogleda dekret od knezoškofijskega konsistorija, da je imenovan učiteljem, organistom in cerkovnikom v Podragi z letno plačo 200 gld. — Prav rad je pokojni Fran pripovedoval, kako se mu je ta dekret vročil. Pravil je tako-le:

Bili smo v župnišču pri obedu; po obedu reče g. dekan kuharici: Prinesi, prinesi malo „šajdesna pokusit od ofceti“, na kateri si bila! Kuharica postavi pred vsakega navzočih krožnik s pecivom, pred mene postavi pa tudi drugi krožnik, poln lepih cvetic. Oblije me rdečica, ne vedoč kaj to pomenja! Dekan Grabrijan videč, da je brezplačni provizorični podučitelj v vidni zadregi, reče: Šmentajte! Kaj pa je to? Poglejte, pogledajte, kaj je pod cveticami! Nato izvleče izpod istih imenovani dekret, katerega so bili Fran in vsi navzoči zelo veseli.

Dne 15. listopada 1869. je bil premeščen na lastno prošnjo provizorično v svoj rojstveni kraj na Goče, katera služba se mu je pa z dekretom z dne 17. listopada 1871. podelila za defenitivno.

Skoraj 31 let je služboval samo v svojem rojstvenem kraju. Ves čas svojega službovanja je bil čvrst delavec na svojem, od Boga odločenem mu mestu; zvest je bil

*) Tako se je godilo učiteljstvu za časa konkordata. Uredn.